

Remissvar

fi.remissvar@regeringskansliet.se

ann.fryksdahl@regeringskansliet.se

Diarienummer Fi2025/01806

VIS yttrande gällande: Remiss av rapporten Hantering av onormalt låga anbud som inte är seriöst menade

Branschorganisationen Vuxenutbildning i Samverkan (VIS) representerar kommunala och privata utbildningsanordnare samt beställare av vuxenutbildning i hela landet och arbetar för långsiktigt hållbara förutsättningar för vuxenutbildningen. Mot denna bakgrund lämnar VIS följande synpunkter på rapporten: *Hantering av onormalt låga anbud som inte är seriöst menade*.

Övergripande reflektioner

VIS välkomnar rapportens fokus på onormalt låga anbud och delar bedömningen att sådana anbud riskerar att leda till bristande kvalitet, orealistiska åtaganden och osund konkurrens.

VIS delar också rapportens utgångspunkt att de huvudsakliga utmaningarna inte ligger i avsaknad av regelverk, utan i hur befintliga regler tillämpas i praktiken. Inom vuxenutbildningen får detta särskilt allvarliga konsekvenser, då verksamheten är central för individers etablering, omställning och livslånga lärande.

VIS verkar för långsiktigt hållbara förutsättningar för vuxenutbildningen och har i tidigare ställningstaganden tydligt framhållit att kvalitet, likvärdighet och rättssäkerhet i vuxenutbildningen i första hand är en fråga om styrning, resurssättning och uppföljning – inte om driftsform. Detta synsätt ligger i linje med rapportens bedömning av myndigheters ansvar vid prövning av anbudens seriositet och hållbarhet.

I utbildningsverksamhet, där resultat, kontinuitet och pedagogisk kvalitet är avgörande, kan orealistiskt låga priser leda till risker som rapporten avser att motverka, såsom begränsad pedagogisk utveckling samt ökad risk för avtalsbrott och avbrutna utbildningsinsatser.

VIS vill samtidigt understryka att låga anbud inte per definition är oseriösa. Effektiva organisationer, digitala arbetssätt och skalfördelar kan motivera lägre prisnivåer. En rättssäker och proportionerlig tillämpning av regelverket förutsätter därför att upphandlande myndigheter systematiskt och konsekvent prövar anbudens realism och långsiktiga hållbarhet, snarare än att enbart fokusera på prisnivå i sig.

Sammanfattning och rekommendationer

- Upphandlingens utformning är avgörande

VIS delar rapportens slutsats att upphandlande myndigheter redan i dag har rättsliga möjligheter att begära förklaringar och förkasta onormalt låga anbud, men konstaterar att dessa möjligheter inte används tillräckligt konsekvent.

Erfarenheter från vuxenutbildningen visar att problem uppstår när upphandlingens utformning bidrar till att orealistiskt låga anbud kan lämnas eller accepteras, exempelvis när:

- upphandlingar utformas som rena prisupphandlingar
 - ersättningsnivåer inte speglar faktiska kostnader för behöriga lärare, elevstöd och kvalitetsarbete
 - ansvarsfördelningen mellan huvudman och leverantör är otydlig
- uppföljning av entreprenadverksamhet inte sker likvärdigt med egen regi

VIS vill understryka att detta inte är en kritik mot entreprenadformen i sig, utan mot hur upphandlingar utformas och följs upp.

- Ekonomisk realism som kvalitetsfråga

VIS instämmer i rapportens bedömning att ekonomisk hållbarhet måste ses som en del av kvalitetsbedömningen. Anbud som endast är möjliga genom underfinansiering riskerar att urholka förtroendet för vuxenutbildningen.

VIS har tidigare framhållit behovet av:

- prismodeller som säkerställer rimliga ersättningsnivåer
- nationell vägledning eller riksprisintervall som stöd för kommunernas prissättning
- ersättningsmodeller som premierar måluppfyllelse och faktiska resultat

Rapportens fokus på att identifiera och hantera orealistiska anbud är därför ett viktigt steg, men behöver kompletteras med stöd som stärker huvudmännens möjligheter att skapa realistiska grundförutsättningar redan vid upphandlingens utformning.

- **Säkerställ likvärdig uppföljning av egen regi och entreprenad**

Uppföljningen bör utgå från gemensamma och transparenta kvalitetsindikatorer. Huvudmannen bör säkerställa att uppföljningen är systematisk, kontinuerlig och jämförbar mellan olika driftsformer, samt att identifierade brister leder till konkreta förbättringsåtgärder. Likvärdig uppföljning är en förutsättning för rättssäker styrning och förtroende för systemet.

- **Rättssäker prövning och behov av nationellt tillämpningsstöd**

VIS delar rapportens betoning av att hanteringen av onormalt låga anbud ska ske genom ett tydligt och rättssäkert förfarande. Ett kontradiktoriskt prövningsförfarande, där leverantören ges möjlighet att förklara anbudets nivå och där den upphandlande myndigheten gör en strukturerad och dokumenterad bedömning, är centralt för att säkerställa likabehandling och förutsebarhet i upphandlingsprocessen.

VIS ser positivt på rapportens förslag att tydliggöra ramarna för vad som ska beaktas vid en eventuell överprövning, särskilt principen att prövningen som huvudregel bör begränsas till de förklaringar som lämnats inom ramen för den ursprungliga prövningen av det onormalt låga anbudet. En sådan ordning kan bidra till minskad osäkerhet och stärka upphandlande myndigheters möjlighet att fatta välgrundade beslut.

VIS instämmer även i rapportens bedömning att det finns ett behov av stärkt nationellt stöd för tillämpningen av regelverket. Praktisk vägledning och metodstöd är avgörande för att upphandlande myndigheter i större utsträckning ska använda de verktyg som redan finns. VIS ser därför positivt på rapportens förslag om att ge Upphandlingsmyndigheten ett tydligt uppdrag att utveckla sådant tillämpningsstöd, inklusive för upphandlingar inom utbildningsområdet.

För Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan

Marie Egerstad
Ordförande